Hukuk Bölümü 2000/26 E., 2000/42 K.

- **ESKİ HALE GETİRME**
- **KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMA**
- **KÖY YOLU YAPIMI İÇİN KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMA**
- **MÜDAHALENİN MEN'İ**
- **TAZMİNAT DAVASI**

- 442 S. KÖY KANUNU [Madde 13]
- 442 S. KÖY KANUNU [Madde 14]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 19]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 27]
- 2577 S. İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU [Madde 2]
- 3202 S. KÖYE YÖNELİK HİZMETLER HAKKINDA KANUN [Madde 2]
- 3202 S. KÖYE YÖNELİK HİZMETLER HAKKINDA KANUN [Madde 41]

"İçtihat Metni"

OLAY : Davacılar, köy yolunun yapımı sırasında rızaları alınmaksızın tapulu taşınmazlarının kısmen yola katıldığını ileri sürerek, Köy Muhtarlığınca vaki müdahalenin men'i ile taşınmazların eksi hale iadesine ve fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydıyla, Köşk Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E: 1998/9 D.İş sayılı dosyasında bilirkişi raporu ile tespit edilen zararlar karşılığı toplam 597,750,000.- liranın, dava tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline hükmedilmesi ve tespit davasında verilen ihtiyati tedbir kararının devamına karar verilmesi istemiyle, 4.8.1998 gününde adli yargı yerinde dava açmışlardır.

KÖŞK ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 8.12.1998 gün ve E: 1998/51, K: 1998/81 sayı ile, Aydın Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünden celbedilen plan ve projelerin incelenmesinden, Mahkeme'nin 1998/9.D.İş sayılı tespit talebiyle ilgili olarak yapılan keşif sonucu dava konusu taşınmazları kapsadığı tespit edilen köy yolu yapımı çalışmasının, Aydın İli Köyyolları Onarım Programı çerçevesinde hazırlanan istikşafi etüd projesine göre Köy Hizmetlerince yürütüldüğünün anlaşıldığı; zarar doğuran eylem idari bir eylem niteliğindeyse ve görevlilerin kişisel kusuruna dayanmayan ortada bir hizmet kusuru varsa, giderim isteminin tam yargı davası olarak idari yargı yerinde açılacak davada ileri sürülebileceği; davalı Köy Muhtarlığının, Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüğünce yürütülen çalışma öncesinde köylülerden muvafakat almak gibi bir çalışma yapmış ise de, yol çalışması ve proje bakımından herhangi bir yetkisi ve görevinin bulunmadığı; iddia edilen eylemlerin nedeni Muhtarlık olmayıp, kamu hizmetinin görülmesi sırasında idari karar ve projeye göre yürütülen çalışmalar nedeniyle zarar doğduğunun iddia edildiği; gerek Uyuşmazlık Mahkemesi'nin gerekse Yargıtay'ın içtihatlarına göre, bir kamu kurumunun görevlerinden olan bir işi yapmayı kararlaştırması idari bir karar olduğu gibi, bu kararı yerine getirmek üzere plan ve projeler yapıp o plan ve projeler gereğince iş görmesinin de kararın sonucu olan bir eylem olduğu ve bu eylemden doğan zararların ödetilmesi isteklerinin de 2577 sayılı Yasa'nın 2. maddesinde yer alan tam yargı davasına konu edilebileceği; ortada bir haksız fiil bulunduğu veya kişisel kusur sonucunda zarar doğduğu iddia edilmediğinden ve bu yönde bir delil bulunmadığından davada Mahkemelerinin değil, idari yargının görevli olduğu gerekçesiyle, görevsizlik kararı vermiş ve ihtiyati tedbir kararını kaldırmış; bu karar, temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir. Davacılar, müdahalenin men'i ile eski hale iade ve zararların tazmini istemiyle, bu kez Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü aleyhine, 21.5.1999 gününde idari yargı yerinde dava açmışlardır.

AYDIN 2. İDARE MAHKEMESİ; 8.12.1999 gün ve E: 1999/366 sayı ile, olayda Köy Hizmetlerince kamulaştırma kararı alınmadan yol genişletme çalışmalarına başlandığı ve davacıların parsellerinden 150 m2'lik kısmın yola katıldığı; bu durumda ise, kişilerin mülkiyetine el atma, diğer bir deyişle, haksız fiil neticesi uğranılan zarar sözkonusu olduğu; bu nedenle, ortada idari bir işleme dayalı bir idari eylem olmayıp, davanın haksız el atmanın önlenmesi ve uğranılan zararların tazmini istemine ilişkin olması karşısında, görüm ve çözümünde adli yargının görevli bulunduğu kanaatine varıldığı; ancak, daha önce adli yargı yerince görevsizlik kararı verildiğinden bahisle, görevli yargı merciinin belirlenmesi için 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvurulmasına, Uyuşmazlık Mahkemesi'nce karar verilinceye kadar davanın incelenmesinin ertelenmesine karar vermiştir. İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ali HÜNER'in Başkanlığında, Üyeler: Mahir Ersin GERMEÇ, Dr. Mustafa KILIÇOĞLU, Bekir AKSOYLU, Mustafa BİRDEN, Turgut ARIBAL ve Hıfzı ÇUBUKLU'nun katılımlarıyla yapılan 23.10.2000 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa YEĞENOĞLU'nun davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ ile Danıştay Savcısı O. Cem ERBÜK'ün davada adli yargının görevli olduğu yolundaki yazılı açıklamaları da dinlendikten sonra

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

USULE İLİŞKİN İNCELEME:

Dosyanın 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi uyarınca incelenmesinden: görev uyuşmazlığına konu edilen ve sebebi ile konusu aynı olan davada, adli yargıda Köy Muhtarlığının; idari yargıda ise Köy Hizmetlerinin aleyhine dava açılmış olması nedeniyle, farklı idari yapıda yer alan davalılar yönünden "tarafların aynı olması" koşulunun gerçekleşmediği düşünülebilir ise de, köy yolunun yapımı için hazırlanan proje ekinde Köy İhtiyar Heyeti tarafından "yol güzergahının uğradığı sahipli taşınmaz mallar hakkında 442 sayılı Köy ve 2942 sayılı İstimlak kanunları gereğince her türlü maddi ve hukuki işlemler köy ihtiyar heyetince yürütülerek tamamlanacaktır." yolunda verilmiş bir taahhütnamenin bulunduğu görüldüğünden, bu suretle Köy Hizmetleri ile hizmet ilişkisi içine giren Köy Yönetiminin, taahhütname kapsamındaki hizmetin yürütülmesi sırasında doğan bu ihtilafda Köy Hizmetlerinin yanında ve onunla birlikte maddi ve hukuki yükümlülük altına girdiği gözetilerek, olayda "tarafların aynı olması" koşulunun da gerçekleştiğinin kabulü ile, 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre yapılan başvuru hakkında esas inceleme yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

ESASA İLİŞKİN İNCELEME:

Dava, köy yolu yapımı çalışmaları sırasında, yol güzergahına komşu olan davacılara ait zeytinlik ve incir bahçesi vasfındaki taşınmazların bir kısmının yola katılması suretiyle vaki tecavüzün önlenmesi, taşınmazların eski hale getirilmesi ve uğranılan zararların tazmini isteminden ibarettir. 442 sayılı Köy Kanunu'nun 13. maddesinde, köyden Hükümet merkezine veya komşu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak, köylünün mecburi işleri arasında sayılmış; ihtiyar meclisinin göreceği işler hakkındaki 44. maddenin değişik 2. bendinde, ihtiyar meclisinin, bu Kanun'un 13. ve 14. maddelerinde yazılı mecburi ve ihtiyari işleri yapmak için lüzumu halinde köy sınırı içindeki gayrımenkulleri değer pahasıyla satın alacağına işaret edilmiştir.

Öte yandan, 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (d) bendinde, köy ve bağlı yerleşim birimlerinin yol, su, elektrik, kanalizasyon tesislerinin inşaatı, bakımı, onarımı, geliştirme ve işletme

hizmetlerini düzenlemek üzere gerekli tedbirleri almak, bakım, onarım, işletme ve geliştirme hizmetlerine ait esasları tespit etmek ve yürütmek, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmış; aynı Yasa'nın 41. maddesinde de, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün, Devlet kurum ve müesseseleri ile kamu tüzelkişileri, kooperatifler, kurumlar ve gerçek kişiler tarafından vaki olacak görevleri ile ilgili hizmet taleplerini, kendi imkanları ölçüsünde, yapılacak anlaşma esasları çerçevesinde ve karşılıkları, adıgeçen kuruluş ve kişilerden karşılanmak şartı ile yerine getirmeye, tesislerin emniyeti bakımından gerekli düzenlemeleri yapmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

Anılan yasal düzenlemelere göre, köy yolunun yapılması ve onarımı konusunda, Köy Yönetimi ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün, belirli esaslar dahilinde müşterek görev ve sorumluluklarının bulunduğu anlaşılmaktadır. İdarenin yürütmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmetine ilişkin olarak uygulamaya koyduğu plan ve projeye göre meydana getirdiği yol, kanal, baraj, su yolları, su şebekesi gibi tesislerin kurulması, işletilmesi ve bakımı sırasında kişilere verdiği zararların tazmini istemiyle açılacak davaların görüm ve çözümünün, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları kapsamında yargısal denetim yapan idari yargı yerine ait olduğu; idarece herhangi bir ayni hakka müdahalede bulunulduğu, özel mülkiyete konu taşınmaza kamulaştırmasız el atıldığı veya plan ve projeye aykırı iş görüldüğü iddiasıyla açılacak müdahalenin men'i ve meydana gelen zararın tazmini davalarının ise, mülkiyete tecavüzün önlenmesine ve haksız fiillere ilişkin özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerinde çözümleneceği, yerleşik yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Belirtilen genel kabul doğrultusunda olan ve "Devlet Karayolları veya Su İşleri Umum Müdürlükleri, Belediyeler veya Hususi İdareler gibi amme teşekküllerinin verdikleri kararlar sonunda ve plan ve projelere uygun olmak üzere tesisler yaptırmış olmaları veya bu tesisleri kullanmaları veya bu tesislere bakmaları sebebiyle ferdlerin uğramış oldukları zararların tazminine ilişkin davaların idari davalardan olduklarına ve bu bakımdan bu davalarda idari kazanın vazifeli bulunduğuna ..." ilişkin 11.2.1959 günlü, E: 1958/17, K: 1959/15 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararının III. bendinde, "İstimlaksız el atma halinde amme teşekkülü İstimlak Kanunu'na uygun hareket etmeden ferdin malını elinden almış olması sebebiyle kanunsuz bir harekette bulunmuş durumdadır. Ve bu bakımdan dava, Medeni Kanun hükümlerine giren mülkiyete tecavüzün önlenmesi veya haksız fiil neticesinde meydana gelen zararın tazmini davasıdır. Ve bu bakımdan adliye mahkemesinin vazifesi içindedir.

Bundan başka, bir amme teşekkülü tarafından bir tesisin yaptırılması sırasında Devlet malı olmayan yerlerden toprak alınması veya böyle yerlere toprak veya moloz yığılması neticesinde meydana gelen zararların tazmini davası da başkasının malına amme teşekkülünün dilediği gibi el atma hakkı bulunmadığı ve plan veya projelere ve şartnamelere başkasının malına ihtiyaca göre el atılabilmesini gerektirecek esaslar konulamayacağı cihetle, haksız fiilden doğan bir tazminat davası sayılır. Yapılan işlerin plan veya projelere aykırı olarak yapılması hali de idari karara aykırı bir hareket bulunması itibariyle yine idari kararın tatbiki olan bir fiil sayılamaz ve bu bakımdan bu iddia ile açılmış bir dava haksız fiilden doğan bir davadan ibaret olacaktır.

Bu bendde anılan davalar, içtihadı birleştirme kararının dışında kaldıklarından kararın bunlara şümulü yoktur." denilmektedir. (Anılan Y.İ.B.K. kararı, 11.5.1959 tarih ve 10202 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.) Bir kamu hizmetinin yasa ile idareye görev olarak verilmiş olması, bir ayni hakka yapılan müdahalenin önlenmesi isteğiyle açılan davanın idari yargı yerinde görülmesi için yeterli sayılmaz.

Olayda, Köy Yönetimince yol güzergahında bulunan taşınmazların kamulaştırılması konusunda taahhütname verildiği; ancak, herhangi bir kamulaştırma işlemi yapılmayıp, bazı köylüden taşınmazının yola ayrılacak kısmı için terk ve teberruğ senedi alınmakla yetinildiği; Köy Hizmetlerince yol yapımına başlanması üzerine, yol güzergahına komşu taşınmazların sahipleri olan davacılar tarafından, rızaları dışında arazilerinin yola katıldığı ve ağaçlarına zarar verildiği ileri sürülerek, müdahalenin önlenmesi, taşınmazlarının eski hale iadesi ve uğranılan zararların tazmini istemiyle dava açtıkları, dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Belirtilen duruma ve davanın niteliğine göre, idarenin ayni bir hakka müdahalesinin hukuka uygunluğunun yargısal denetimi işin esasını teşkil etmekte olup, açılan dava ile bir idari tasarrufun iptalinin ya da böyle bir tasarruf nedeniyle uğranılan zararın tazmininin istenilmemiş bulunması karşısında, haksız fiilden doğan men'i müdahale, eski hale getirme ve zararların tazmini davasının, özel hukuk hükümlerine göre görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Aydın 2. İdare Mahkemesi'nin başvurusunun kabulü ile Köşk Asliye Hukuk Mahkemesi'nce verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Aydın 2. İdare Mahkemesi'nin başvurusunun KABULÜ ile Köşk Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 8.12.1998 günlü, E: 1998/51, K: 1998/81 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 23.10.2000 gününde KESİN OLARAK OYBİRLİĞİ İLE karar verildi.